

(BIO)GRAFIA TEXTULUI LITERAR. STUDIU DE CAZ – IOANA POSTELNICU

Conf.univ.dr. Ioan DĂNILĂ
Universitatea „Vasile Alecsandri“, Bacău

Abstract

From a chronological point of view, literature, particularly literature that draws on history, creates a mnemotechnical trajectory in which the reader participates in an indirect way. The author, who is involved in the act of the revitalization of the past, can offer us useful clues for multiple decodification, by giving us information about his process of creation. Ioana Postelnicu's writing is an illustration of this fact. I had the opportunity of talking to her for dozens of hours, over a microphone, and of registering samples of information meant to illuminate the mysteries from the Vlashins cycle. By connecting the architecture and substance of her novels with her comments on her texts, there can be established a more productive path of understanding, not only for the reader, but also for the critic and for the literary historian.

Keywords: historical literature, pre-text, post-text, self-analysis, textual correlation

0. Ființa umană pare a fi suficientă sieși. Ne complacem într-o organizare prestabilită și nu admitem altă ordine, chiar dacă ne vin semnale că acesta ar exista. Convenim cu toții că realitatea e una, și arta e alta, pendulăm între concret și abstract sau imaginar, când de fapt în noi înșine există datele a două lumi complementare. Le unește memoria voluntară și le descoperim diferența specifică doar asumându-ne exercițiul ludic, căci „arta se înrudește cu jocul“⁽¹⁾. Creăm astfel o metarealitate, căreia îi asociem un alt eu, cel intim, diferențiat deja de eul colectiv. Eul intim, ca „image pe care individul și-o face despre sine, despre forțele și slăbiciunile sale, despre adevărata sa competență“⁽²⁾, va fi, parțial, oglinda eului colectiv/public, la al cărui sistem de exigențe se raportează. Fragmentele de experiență umană se comportă în memoria noastră ca orice grupă de obiecte. Până la urmă, „acel du-te-vino dintre lucruri și noi își are baza în actul comun prin care ne alcătuim și noi, și lucrurile“⁽³⁾.

1. Scriitorul devine artist prin priceperea „de a imita caracterul esențial și trăsătura izbitoare a lucrurilor; ceilalți oameni nu văd decât părți, el prinde ansamblul și spiritul“⁽⁴⁾. H. Taine desfășoară un curs complet de estetică, considerând că „opera de artă este determinată de un ansamblu care e starea generală a spiritului și a moravurilor înconjurătoare“⁽⁵⁾. La sfârșitul expozeului, e silit să admită că ideile și moravurile oamenilor se transformă, iar „această înnoire a lucrurilor și a sufletelor va aduce cu dânsa o înnoire a artei“⁽⁶⁾. Ultimele cuvinte din cursul de teoria artei al lui H. Taine sunt împrumutate din cugetarea lui Goethe: „Umpleți-vă spiritul și inima de ideile și sentimentele veacului vostru și opera va veni“⁽⁷⁾.

2. Literatura istorică

Această ramificație a literaturii noastre a fost înțeleasă diferit în diverse etape, mergând de la reconstituirea fidelă a documentului până la transfigurarea acestuia, în secolul

XX. Perioada romantică a cunoscut, asemeni întregii Europe, spațiul afirmării genului, în poezie, proză și dramaturgie, chiar dacă unele creații sunt simple încercări. S-au găsit similitudini cu romantismul italian, „prin patosul libertății, al chemării la luptă împotriva despotismului, pentru independență și realizarea statului național unitar”⁽⁸⁾. Oricum, nu poate fi contestată valoarea cognitivă a literaturii, chiar dacă este vie prejudecata că „autorul ar avea o atitudine obiectivă față de realitatea exterioară, [...] fără niciun fel de evaluare sau judecare subiectivă”⁽⁹⁾.

3. Textul, dinspre pre-text către post text

Biografia operei literare, luată în seamă pentru coordonatele sale esențiale, poate conduce către beneficii evidente pentru lector, în primul rând. Spectacolul producerii artei este fascinant: „Un gând, un sentiment, un colț din natură, o trăire puternică, o sugestie de lectură, o imagine nu sunt propriu-zis elemente poetice incipiente, dar pot deveni germeni de poem atunci când poartă în ele o vocație formală care cheamă intenționalitatea artistului, voința sa de a face, somând-o că are în față un sâmbure care, hrănit și dirijat, poate germina, crește și da rod”⁽¹⁰⁾. Pasul al doilea este previzibil: „Poetul așteaptă, stă la pândă și adulmecă pentru a pierde în mulțimea de percepții și reprezentări, în acel haos care îl invadează în permanență, o sămânță ce ar conține dezvoltarea culturală a poemului”⁽¹¹⁾; „Astfel poetul în funcțiune este o așteptare” (Paul Valéry)⁽¹²⁾.

Nu dorim să complicăm actul biografic propriu artei („Facerea poemului este poemul” – Paul Valéry), ci să-l simplificăm în virtutea unui sistem coagulant etalat de procesul creației literare, muzicale, plastice etc. Există, anterior textului, cel puțin două componente care îl pregătesc și cărora le vom spune convențional *pre-texte*. Unul este obligatoriu și se raportează la realitatea generatoare de fapt artistic, iar al doilea este facultativ și ține de (auto)aprecierile la adresa artei în general, a operei în cauză sau a scriitorului. Impresiile de lectură se constituie în *post-texte*, iar dacă sunt utilizate pentru înțelegerea operei de artă de către lector, se convertesc în *pre-texte*.

4. Cazul Ioana Postelnicu

4.1. Scriitoarea (1910, Poiana, Sibiu – 2004, Bacău) face parte din generația „Sburătorului” lovinescian, afirmându-se cu precădere în domeniul prozei. Antologică este suita de romane cu conținut istoric din ciclul Vlașinilor. Predispusă la confesiune, autoarea ne-a oferit, din 1997 până în 2004, un bogat fond de mărturii referitoare la epoca pe care a străbătut-o și, particular, confesiuni privind arta în general și geneza operelor sale în special. Propunem în continuare o separare a textului literar de pre-texte: realitatea (istorică, în cazul de față) și aprecierile/ autoaprecierile cu funcția de componente ale actului mai larg de abordare textologică.

4.2. Din ultima parte a ciclului, „Urmașii Vlașinilor” (Ed. „Albatros”, 1999), am extras câte un fragment semnificativ:

T₁: „Partea de țară care se numește Transilvania, o știe toată lumea, se află așezată în cotul Carpaților, ca o îmbrățișare a munților, cu un gest de ocrotire telurică, în cuprinsul

căreia au trăit strămașii noștri. Capitala faimoasă a lui Decebal, Sarmisegetuza, se află în mijlocul ei, ca o inimă care, chiar dacă nu mai trăiește, palpită. Vibrațiile ei ancestrale s-au repercutat în poporul care a trăit pe aceste meleaguri, și mai trăiește, și va trăi în veci. S-au transmis acestei seminții, din păienjenișul firii ce s-a țesut cu veacurile, niște daruri, și bune și rele, căci și cele rele sunt dăruite. Au fost strunjite în moara secolelor, modelându-se după veacurile ce-au trecut peste ele, încercând osatura moștenită cu ceea ce aceste veacuri au așezat asupra lor. Ceea ce nu s-a schimbat a fost această mândrie de a fi spiță din pământul transilvan. Nici o regiune a țării noastre n-a transmis celor ce s-au zămislit în ele această virtute încărcată cu istorie, cu năzuinți și jertfe, în asemenea măsură, ca ținutul de peste Carpați. Cei trăitori în ceasul istoriei în care ne aflăm astăzi, născuți, ei sau părinții lor, în Transilvania, mărturisesc apartenența ca pe un blazon de nobilă plămadă.

Așa simțea Suzana Izbășescu. Cu toate că trăia de atâția ani în București, cu toate că aici își avea rostul, cu toate că adoptase Regatul prin forța împrejurărilor, se simțea ardeleană din tălpi și până-n creștet. Se zidise în adolescența ei între zidurile unui burg transilvan. Anii de formare, cei ce devin baza viitorului om, acolo s-au forjat. Gândirea, vorbirea, judecata, relațiile interumane, comportamentul purtau amprenta acestor ani petrecuți în burgul transilvan. Chiar dacă, cum e firesc, peste tânăra ei zestre nativă începuse să-și facă loc Bucureștiul, ambianța socială care se așezase în trecerea anilor într-un strat din ce în ce mai dens, în adâncul ei rămânea o Vlașină. O Vlașină domnea într-însa, ca un prunc în muma lui. Simțea zvâcniturile aceluși tărâm în care se prinsese viața ei, ca un sunet de geamandură ce-i trimitea din când în când semnale familiare, inconfundabile“ (pp. 148-149).

T₂: „Se apropia împlinirea unui număr de ani de la instalarea primei sonde pe Valea Prahovei în țara noastră. În vederea acestui eveniment, câțiva condeieri fuseseră trimiși în documentare în vederea unui reportaj de amploare. Ziarele vorbeau de exploatarea barbară a subsolului de către societățile străine, acei ticăloși de americani care găuriseră pământul scoțând cea din urmă picătură de păcură. Se vorbea de sabotări, despre dușmanii clasei muncitoare, exploatare mârșavi care au fost înlăturați. Plecaseră trei bărbați, printre care și Brutus, și două femei, Suzana și Olga, tânăra suceveancă, speranța literaturii române. Brutus aranjase prin contabilul Stăncescu, de la Fond, să fie inclus și el în grup. Îi surâdea un drum cu trenul, o ieșire din oraș câteva zile în preajma Suzanei, căreia îi da târcoale. Suzana se înflăcărase de proiectul pe care îl înfățișase lui Vladimir. Acesta n-avu nimic împotriva. Tot lipsea de acasă. Noua slujbă de la întreprinderea din Constanța îl rupsese de căminul lui, în care revenea la două-trei săptămâni să se îmbăieze, să ia schimburi noi, să se ciorovăiască cu Suzana, care pierduse cu totul maleabilitatea ei. Era schimbată. Și el era schimbat. Își găsisse o cameră mobilată în familia unei colege de a lui și era fericit că avea chiuveță în odaie, ceea ce era un confort la vremea aceea. Acceptase viața modestă, fără a-și pune întrebări. Orașul zumzăia de oameni veniți de pretutindeni. Se muncea în draci, adică peste optsprezece ore. Ziarele relatau zilnic despre situația uriașei întreprinderi, despre succesele stahanoviste. Subteran, circulau alte zvonuri, despre utilajele care se poticnesc, despre lipsa pieselor de schimb, despre misterioasa viață ce se petrecea în acea parte de țară, transformată dintr-un lagăr de muncă unde nu se putea pătrunde. O tocătoare de vieți“ (pp. 344-345).

T₃: „Alte multe anotimpuri trecuseră peste lume, din acel ceas în care simțise cum ființa i se umpluse de o sevă puternică, ce inunda tot ceea ce se prefăcuse în scrum în acea zi, când bărbatul acela cu glas rece o ascultase. Cincisprezece ani... poate unul-doi mai mult.

Suzana, maturizată, purtând în sine un echilibru care se stabilise de-a lungul anilor, ședea la biroul ei, între caietele studentești în care avea obiceiul să scrie, în fața unui nou manuscris, de-abia început. Sta rezemată cu spinarea lipită de spătarul scaunului și citea o scrisoare pe care de-abia o desfăcuse. Privirile treceau peste rândurile ce se înșirau ordonate ca mărgelile, care purtau un mesaj din partea nepoatei sale, fata vărului Nicolae al Lesii, cea care în vremea refugiului trăgea la mașina de cusut cămăși pentru ostașii de pe front. Știa că terminase liceul, că terminase o școală pedagogică și devenise învățătoare. Preda la școala nouă, înființată la sat, la elevii de clasa a opta. Îi trimitea această scrisoare într-un mod oficial. La rugămintea președintelui consiliului popular, era însărcinată s-o invite pe scriitoarea Suzana Ban la întâlnirea cu fiii satului, o sărbătoare intrată în tradiție în curând. Cu această ocazie se va inaugura și căminul cultural.

<<... Să vezi, tușico, ce clădire frumoasă avem, ridicată în mijlocul satului. Cu sală de spectacole, cu muzeu, cu bibliotecă. Eu sunt și directoarea noului cămin, la ridicarea căruia a lucrat tot satul. Avem cititori mulți și cărțile dumneavoastră sunt căutate. N-avem atâtea exemplare câte mi se cer din Ceaslov, care este cartea noastră, a Vlașinilor. Într-atât s-au identificat oamenii cu personajele din ea, cu istoria trecutului evocat în paginile lui, încât nu mai spun Valea lui Trif, ci Valea lui Branga, socotind că nu Trif, ci Branga se numea ticălosul și vicleanul care adusesse atâtea neazuri asupra obștei și asupra moșului Alexa din care ne tragem. Oamenii au devenit parcă mai mândri de când au citit Ceaslovul, cum spunea într-un articol apărut într-o gazetă scrisă de o Vlașină ajunsă profesoară la Sibiu, pe nume Livia Drobotă, în care spunea că Ceaslovul e purtat în desagi de păstorii vlașini, ca o carte sfântă.

Vă rugăm să nu lipsiți. Vor veni Vlașini plecați de mult din sat, stabiliți în țară, ajunși unii profesori universitari, medici vestiți, ingineri, meșteri în fabrica cea mare de la București, care pe vremuri se numise Matusian. Peste tot s-au răspândit Vlașinii. Vor veni și cei care nu s-au născut în sat, ci doar părinții lor, toți care au aceeași rădăcină înfiptă pe delnița noastră, pe Ghilghiu, pe sub Grădini, locuri pe care dacă le-ați vedea acum nu le-ați mai cunoaște. Mărginimea nu se lasă. N-ați mai fost pe aici de câțiva ani, de când a apărut Ceaslovul, care a fost lansat, cum se spune. Vă așteptăm să poftiți, să ne anunțați când sosiți, ca să trimitem dubița sfatului după dumneavoastră. Avem și așa ceva.>>

Privirile Suzanei treceau asupra rândurilor. Nepoata avea condei, înșira frazele într-o formă aleasă. Se vedea că-i obișnuită cu lecturi. Nu degeaba conducea căminul cultural, în care se afla o bibliotecă ce conținea și cărțile ei. Pe dinaintea ochilor trecea, ca într-un film, înfățișarea satului din zilele când sosise cu camionul plin de mobile, să le pună la adăpost de bombardamente. Casele erau mărunte, unele acoperite, e drept, cu țigla, dar multe cu paie, zidite din pământ. Era un sat sadea. Mai fusese de câteva ori de-a lungul anilor în Vlașini, așa, pentru a lua contact cu pământul străbun, cum făcea Anteu, ca să prindă putere. Constatase că începuse o schimbare. Iată, Vlașinii, care în trecut fuseseră înveninați de manevrele domnilor, vajnici supuși ai domniei habsburge, acum conclucrau la propășirea vetrei lor, la pătrunderea civilizației sub semnul timpului prezent, cu rădăcinile în trecut înscris ca o stea pe cer. La întâlnirea ce-o avusese înainte cu ani cu cititorii din sat, un om pe nume Bogdan se ridicase și spusese că preotul Gherasim, din carte, nu murise la bejenia care a fost, așa cum scriitoarea povestea în romanul ei. Și nici Gherasim nu-l chemase, ci Mihail. Acesta fusese ținut, din poruncă, cu picioarele cufundate în râu, într-o iarnă cumplită. Carnea căzuse de pe oase și preotul și-a dat duhul. Oasele descărnate au fost băgate în rachiu tare și trimise la împărăteasa

Maria Tereza, să se încredințeze măria-sa că credincioșii ei slujitori au dus poruncile la împlinire. Suzana primise ce spunea omul, cititorul ei, cu bucurie. Într-atât reușise să evoce un trecut al acestui neam, încât oamenii cereau ca personajele să se numească așa cum știau ei a fi fost numite în trecut și să fi pățimit așisderea. Era bucuroasă că reușise să transfigureze realitatea, expunând-o în cartea ei în forma ce-o cerea scrierea unei lucrări literare. Cititorii revendicau o realitate fotografică. Ea crease o lume care era mai puternică decât însăși realitatea, fără a trăda această realitate. Iată, își însușiseră întâmplările și schimbaseră numele acelei Văi a lui Trif, în Valea lui Branga. Personajul, pe care cititorii îl însușiseră, va trăi cât va dăinui acea așezare de oameni, așa cum dăinuia chipul moșului Alexa pe peretele interior al bisericii. Se ridică de pe scaun, se întoarse și privi biblioteca aflată în spatele biroului. Pe polițe nu se mai înșirau cărțile juridice ale lui Vladimir, returnate celui care-i aparțineau. Erau pline de cărți apărute în tiparele țării în acești peste 15 ani. Între ele se intercalau volume din literatura universală, clasici ruși, clasici francezi și literatură străină contemporană, între care *Pe Donul liniștit*, carte de valoarea romanului *Război și pace*. Pe polița de sus se aflau, proptite de-o parte și de alta de două sprijinitoare, cele scrise de ea în acești ani. După ce ieșise din negura unui nor care o orbise, după sentința acelui tribunal care cu o forță centrifugă o alungase la marginea vieții. Ea lucrase cu râvnă și încredere în ceea ce sesiza din ce în ce mai clar. Onestitatea gândirii ei nu se clătina nicicând în anii scurși. De acolo, de la margine, putea fi utilă timpului ei, sectorului ei de activitate, care se servea de stilou. Nu beneficiase de-a lungul anilor de onorurile de care beneficiaseră mulți dintre colegii ei, al căror produs literar slujea momentul. Nu fusese invitată la nici un curs de partid. Nu fusese trimisă în delegații peste graniță, stătuse harnică la biroul ei sau umblând în documentare prin țară, prin Deltă, descoperind în viață ceea ce alții învățau la școala de partid. Ea își văzuse de treabă. Câștigase prin scrisul ei un drept de a păși cu fruntea sus în acea casă minunată aflată pe Calea Victoriei, sediul cinului din care făcea parte și în care, când se simțea istovită, pășea, simțindu-se într-un loc în care putea intra cu toate drepturile câștigate“ (pp. 494-497).

4.3. Pre-texte (PrT)

4.3.1. Realitatea istorică și geografică a României

PrT₁: „Necunoscând din vreme locurile și obiceiurile, îți vine greu să te dumirești, să te rupi de uluiala care pune stăpânire pe oricare nou-venit în Poiana Sibiului. Comună mândră, strângând aproape patru mii de locuitori în vreo 1200 de gospodării. Poiana s-a ridicat exclusiv de pe urma creșterii oilor, pricepere tradițională și, în fapt, unică soluție într-o zonă în care agricultura clasică are condiții foarte puțin favorabile. Privită de sus, de pe culmea care domină împrejurimile, Poiana sclipește în soare de parcă ar dori să-ți ia ochii chiar de la început, o întregă zare de acoperișuri de țiglă roșie plutind parcă pe-o mare de verdeață, iar deasupra un cer albastru cum numai vara, la munte, poți afla apasă stăruitor asupra a toți și toate, creând o senzație de liniște, de siguranță și certitudine. Strada pare a fi smulsă din Sibiul vechi, cu aceleași ziduri înalte și porți pe măsură, nelăsând să pătrundă nici o privire iscoditoare înăuntru, cu case una lângă alta, ocupând temeinic fiecare palmă de pământ, numai că aici, la Poiana, cu greu găsești patina timpurilor trecute, casele-s mai toate noi, formând o adevărată minune arhitecturală a ruralului românesc. Un penel inspirat pare a fi vopsit aici o fațadă în violet deschis, acolo, una în roșu cărămiziu, dincolo, alta în galben

aprius. Greu de închipuit să existe undeva pe lume un sat de munte mai frumos decât Poiana noastră, adică a poienarilor din Mărginimea Sibiului. Deschizi o poartă, să zicem la Dobrotă Dumitru, zis Mogoșel, la Dăncilă Dumitru-Căciulan ori la Fântână Nicolae-Căpățână, și curtea care ți se înfățișează nu seamănă în nici un fel cu o curte țărănească, așa cum ne-am obișnuit, fiindcă ea e mai curând un spațiu de interior căruia numai acoperișul îi lipsește, înconjurat din toate părțile de alte corpuri ale aceleiași case și parchetat cu dale din piatră ori ciment. N-am văzut deosebiri de esență nici la Munteanu Nicolae-Căruntu, nici la Munteanu Constantin-Ghiermănoi, nici la Dobrotă Nicolae sau la Manițiu, Ghișe, Ban ori Șufană, toți oieri dintre cei mai de văză ai comunei.“ (Dumitru Graur, *Poienarii din Mărginimea Sibiului*, în „Flacăra“, an XXX, nr. 1363, 30.07.1981, p. 4)

PrT₂: „Trăsătura cea mai evidentă a imaginii de sine a românilor ardeleni de la începutul epocii moderne este reprezentată de tendința acesteia de a se configura într-o manieră concurențială, ca replică vehementă la imaginile ostile ale observatorilor străini. Însăși realitatea românească, așa cum era ea, fie în ipostază istorică, fie în cea a strictei actualități, este descrisă și analizată în primul rând de către acești observatori alogeni, care construiesc în acest fel prima schemă de referință a unei imagini de sine încă inexistentă.“ (Sorin Mitu, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, București, Ed. „Humanitas“, p. 26)

PrT₃: „Păstorii sau oierii transilvani – atât cei din Țara Hațegului, cei din jurul Sibiului, mărginenii numiți și țuțuieni, apoi mocanii sau bârsanii din jurul Brașovului, cât și românii din Secuime (Covasna-Brețcu) – au fost elementul cel mai puternic și persistent, peste toate vicisitudinile timpurilor și oamenilor, al unității naționale peste granițele politice. Aproape nu-i sat pe sub poalele Munților Carpați, începând de la Mehedinți până în Bucovina, unde să nu găsești urmași ai acestor oieri ungureni, pricepuți și harnici, întemeietori de sate sau întregitori și consolidatori ai lor, care s-au coborât până la Dunăre, Prut, Nistru și în Dobrogea, ba au ajuns chiar în Crimeea, la Marea de Azov, în Caucaz, Cuban și pe Volga, duși de interese cu turmele lor numeroase, care le aduceau experiență, îndrăzneală, bogăție, știind pe toate acestea să le pună în slujba neamului și legii strămoșești, fie în țările române libere, fie în Transilvania, unde neamul lor era zdrobit și batjocorit de stăpânirea străină. Oriunde se aciuașe acești oieri întreprinzători, oameni de ispravă în atâtea domenii, negustori, arendași, agricultori, străinul nu se mai putea ține în concurență cu ei, cu tot sprijinul puterii autorităților statului maghiar. Foloasele naționale realizate de acești neobosiți oieri ungureni în tot cuprinsul pământului românesc sunt incomensurabile.“ (Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 153)

PrT₄: „Faptul că, la venirea slavilor, procesul formării poporului român era încheiat în structura sa etnică, lingvistică și spirituală îl atestă și denumirea de *vlahi*, dată de slavi românilor, ca popor format, desprins din masa mare a romanității orientale, precum și denumirea de *Vlașca* (*Țara Românilor*), *Vlăsia* (*Codrul Românilor*) ș.a.

Până la începutul sec. al VII-lea, romanitatea orientală constituia un tot unitar, care acoperea o vastă arie a spațiului carpato-balcanic. Așezarea slavilor și a protobulgarilor în Peninsula Balcanică a făcut ca Dacia nord-dunăreană să devină nucleul principal al romanității răsăritene.“ (Florica Dimitrescu, *Istoria limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 39)

4.3.2. Aprecieri ale criticii literare

PrT₅: „Izbânda supremă a IOANEI POSTELNICU rămâne, dincolo de toate, crearea universului pastoral, cu oamenii, obiceiurile, credințele și mișcările sufletești, cu lupta tuturor pentru păstrarea ființei proprii, așa cum a fost modelată din vremuri imemorabile. Aici, romanul se transformă în epopee. Este de fapt epopeea unui neam întreg. *Plecarea Vlașinilor* este, după *Miorița* și *Baltagul*, a treia mare întrupare artistică a lumii acesteia pastorale! Are larga desfășurare a unui poem în proză cu pagini de frumusețe inegalate. A scrie un roman istoric de asemenea proporții și de o complexitate rebreniană fără a pastișa lingvistic nici pe Rebreanu, nici pe Sadoveanu mi se pare una din cele mai elocvente izbânzi.

Plecarea Vlașinilor este una din cărțile mari ale literaturii române.“ (Dan Zamfirescu)

PrT₆: „Aceași este forța epică din *Întoarcerea Vlașinilor*, a doua parte dintr-o veritabilă epopee în proză, care va fi, până la urmă, o trilogie. Îmi cântăresc bine epitetele, spunând: o grandioasă epopee a vieții rurale transilvane, acoperind mai bine de un veac de asupriri și suferințe, până la celebrul proces al Memorandului. Personaje, ca Nicolae Branga, geniul rău al Vlașinilor, atestă forța creatoare a autorului, capabil nu numai să miște masele, dar și să închipuiască individualități.“ (Șerban Cioculescu)

PrT₇: „*Plecarea Vlașinilor* este un roman pastoral, scris în maniera realismului obiectiv, naiv chiar, frust, poetic, aducând aminte uneori de Walter Scott, dar mai greoi, mai dens, fără acele înaripări de fantezie ale scriitorului englez cu sensibilitate prea romantică; și în afara faptului că se ordonează deplin în cele 37 capitole, care se succed conform unui plan epic riguros, încât lucrarea îți impune prin masivitatea și siguranța compoziției, te câștigă prin impresia de autenticitate a experienței trăite de autoare, în elaborarea operei sale. Sentimentul că autorul aparține lumii pe care o redă, că el cunoaște dinăuntru această lume ce și-a propus să o transpună artistic e deosebit de puternic în cititor și constituie unul din temeiurile valabilității romanului Ioanei Postelnicu.“ (I. Negoitescu)

4.3.3. Autoaprecieri/ confesiuni ale autorului

PrT₈: „Adolescența mea a fost una de aur. Rețin fragmente foarte vii: venirea regelui și a reginei în Ardeal, sosirea, după 1918-1920, a elevilor din altă parte, din Regat, îmbogățirea părinților mei, infuzia Regatului, care a schimbat totul.“

PrT₉: „Amintirile mele sunt ca flash-uri, nu se leagă între ele... De exemplu, mi-am adus aminte de casa noastră de la Sibiu și de frații care s-au născut acolo. Mi-am adus aminte că de câte ori trebuia să merg la grădiniță, la Ursuline, eu țipam că nu vreau să mă duc, că mergeam la unguri și nu mă știam bine cu copiii. Aveam o servitoare care mă ducea la grădiniță (era pe o stradă în orașul de sus). Țipam și mă înverșunam să nu plec. Mă țineam de clanța ușii și îmi murdăream pantalonii. Și-atunci mama nu avea ce să facă și nu mă mai trimitea, că trebuia să mă schimbe. Și asta s-a întâmplat de nenumărate ori... Era reacția mea fiziologică, înverșunarea mea. Pentru ce? Probabil că nu știam bine ungurește. Toți copiii erau străini: nemți sau unguri.“

PrT₁₀

a) (Ioan Dănilă): „Înțeleg nerăbdarea care reieșea din vorba dv. de aseară, de la telefon, când m-ați sunat și mi-ați spus că aveți ceva de spus, de comunicat și că trebuie

neapărat să ne vedem astăzi. Mă duc cu gândul către o întâmplare de acum câțiva ani: stăteam de vorbă cu sora lui Cezar Petrescu, Smaranda Chehata, în București, pe Calea Victoriei, care îmi spunea următorul lucru: <<Am atâtea să spun, am trecut prin viața aceasta prin atât de multe (avea 94 de ani), încât îmi vine să ies la colț de stradă, să-i opresc pe trecători și să le spun: *Oameni buni, ascultați-mă, am să spun ceva și nu am cui...>>*

b) (Ioana Postelnicu): „Este un document ceea ce-mi spuneți acuma, că așa este. Câteodată mă întreb cum de n-am avut conștiința că eu duc în spinare sacul ăla plin cu atâtea întâmplări, pe lângă care am trecut într-o viață și care nu trebuiau să se piardă. Ar trebui însă o sută de ani ca să consum ceea ce am strâns în acest sac, piatră cu piatră. Aș vrea să mai scriu despre tot ce mi s-a întâmplat în lumea asta, ce oameni am cunoscut, în ce moment am vibrat pentru ceva, de exemplu când aveam opt ani și s-a făcut România mare. A fost o mare adunare populară în Sibiu. Tata m-a luat și m-a așezat sub steagul uniunii pe care o conducea. Steagul flutura și îmi mângâia o pălărioară frumoasă de catifea pe care mama mi-a comandat-o. *Acum* văd momentul; atunci nu mi-am dat seama.“

PrT₁₁: „Am aflat de la o prietenă că la Muzeul Brukenthal s-a inaugurat o secție de istorie feudală și cum eu voiam să scriu despre această epocă, am vizitat-o. Am văzut roata lui Horea și așa m-am umplut de trecut. Mi-am dat seama că unele lucruri le știu din copilăria mea. Am văzut și partea etnografică, cu obiecte țărănești, și-am intrat într-o casă din Poiana Sibiului, reconstituită. Eram deja plină de materialul care se așeza în mine și nu știam ce să fac cu el. Am vorbit cu muzeografa: <<Dragă, spune-mi, regiunea – cum a lăsat-o Maria Tereza, pe vremea aceea – putea să fie așa?>> Și am stat acolo trei sau patru ore pe o ladă țărănească, în casa aceea de români din Mărginime. Și în loc să-mi descrie ea mie totul, i-am prezentat eu romanul pe care-l pregăteam: <<Spune, s-ar fi putut întâmpla să fie aici o răscoală într-un anumit fel? Și cum era la vremea aceea Horea? Dar Cloșca? Cum arăta Sibiul?>> Și ea, spunându-mi aceste lucruri, m-a impresionat așa de mult, că a tăcut și eu am început să expun cartea. Și atunci s-a trezit că ea ascultă și eu spun. După trei-patru ore de stat acolo, nici la părinți nu m-am mai dus să-mi iau la revedere, că am plecat direct la București. M-am dus în casa mea, la biroul meu și-am scris trei sau patru zile vreo șaptezeci de pagini din roman, fără nici o ștersătură. Am făcut un personaj cu oi multe, mioritic. Așa am terminat de scris *Vlașinii*.“

PrT₁₂: „Jumătate din ceea ce visează un scriitor se petrece în vis, în starea lui de veghe, nopți întregi ești preocupat de ceea ce se mișcă în capul tău și deodată numai țâșnește o posibilitate nouă și un prag nou. De exemplu, jumătate din <<Vlașini>> i-am scris în cap, gândindu-mă la eroii mei care încă nu se născuseră. Îi vedeam însă mișcându-se și creându-și drumurile pe care eu nu le-am văzut; ei erau în inima mea și în visarea mea și în gândirea mea.“

PrT₁₃: „Acum constat că sunt o scriitoare bună, că n-am știut cât de bună sunt. Ultimul volum (*Plecarea Vlașinilor*, 1999, n.ns.) este scris, după mine, cu totul altfel și-mi arată cât de implicată am fost în realitatea imediată care a trecut pe lângă mine și s-ar fi pierdut dacă eu n-aș fi fost.“

5. „Numită pe rând *strategia centrilor de interes, metoda clepsidrei, tehnica TOT sau corelația textuală*¹³⁾, abordarea sistemică a celor trei constituenți poate conduce spre o sporire a eficienței în actul lecturii și la eliminarea hazardului. Aceștia pot, uneori, să-și modifice

statutul: de pildă, fragmentul notat cu T₃ (din „Cartea ultimă“ a romanului) poate fi interpretat și ca un post-text, gândit astfel de scriitoare și marcat de noi ca un (auto)post-text. În aceeași situație se află PrT₁₃. Aparenta lipsă de modestie a prozatoarei este în fapt un act de autoevaluare lucidă, realizat de la înălțimea a peste 90 de ani de viață. Dinamica implicată a celor trei componente în discuție conferă interpretării cititorului atributul specificității oricărei opere de artă. (Am omis exemplificările post-textuale pentru a elimina orientarea didactică a materialului de față.) Recursul la logica discursului, prin descompunerea temporară a unităților primare, este acceptat ca o asumare devenită curând voluptate.

Bibliografie

- Henri Delacroix, *Psihologia artei* (Trad.), București, Editura „Meridiane“, 1983, p. 17.
- Jean-Claude Abric, *Psihologia comunicării* (Trad.), Iași, Ed. POLIROM, 2002, p. 21.
- Henri Delacroix, *op. cit.*, p. 59.
- H. Taine, *Despre producerea operei de artă* (Trad. de Mihail Sadoveanu), București, Ed. „Minerva“, 1910. p. 19.
- Ibidem*, p. 5.
- Ibidem*, p. 92.
- Ibidem*.
- Dim. Păcurariu, *Teme, motive, mituri și metamorfoza lor*, București, Editura „Albatros“, 1990, p. 78.
- Cornelia Mănicuță, *Genurile literare. Abordare interdisciplinară*, I, Suceava, Editura Universității Suceava, 2004, p. 11.
- Marius Ghica, *Facerea poemului*, Craiova, Ed. „Scrisul românesc“, 1985, p. 28.
- Ibidem*, p. 29.
- Apud *ibidem*.
- Cf. Ioan Dănilă, Doina Măntescu, Camelia Filioreanu, *Literatura română în teme, texte și pre-texte*, Bacău, Ed. „Egal“, 2002, p. 223.